

WAVE of HOPE Guideline

Зміст

<u>Вступ</u>	02.
<u>Про проєкт</u>	03.
<u>Фінансування</u>	04.
<u>Партнери</u>	06.
<u>Актуальність</u>	07.
<u>Успішні практики</u>	13.
<u>Локальні сесії</u>	18.
<u>Додатки</u>	24.

Вступ

Європа наразі стикається з однією з найбільш значних міграційних криз у своїй історії. Масовий приплив біженців, спричинений тривалими конфліктами в Північній Африці та на Близькому Сході, а також російсько-українською війною, створює серйозні виклики для приймаючих громад. У цьому контексті роль молоді у формуванні відкритих, інклюзивних та солідарних суспільств набуває особливої актуальності.

І саме тому було створено проект **"Wave of Hope"**, який реалізується в рамках програми **Erasmus+ (KA1 - Діяльність, спрямована на участь молоді)**. Проект об'єднує молодь, молодіжні організації та органи державної влади з України (Молодіжний центр Волині) та Португалії (PSIENTÍFICA) для спільної розробки інноваційних підходів до соціальної інтеграції переміщених осіб та біженців.

Цей посібник є результатом спільних зусиль, розроблених протягом усього проекту, і має на меті:

- 🌊 представити поточний контекст і потреби приймаючих громад та внутрішньо переміщених осіб (ВПО);
- 🌊 продемонструвати ефективні моделі залучення молоді до інтеграційних процесів;
- 🌊 наводити приклади хороших практик та місцевих ініціатив;
- 🌊 пропонують конкретні інструменти для практичного використання.

Посібник призначений для молодіжних організацій, муніципалітетів, навчальних закладів та громадських ініціатив, які прагнуть розширити участь молоді у розбудові інклюзивних громад. Посібник ґрунтується на принципах неформальної освіти, міжкультурного діалогу, творчого залучення та рівноправного партнерства між усіма зацікавленими сторонами.

Ми переконані, що досвід цього проекту може слугувати як натхненням, так і практичним посібником для інших громад по всій Європі.

Про проект

Wave of Hope – це проект, що виник із потреби залучити молодь до формування більш інклюзивних та гостинних громад для біженців та внутрішньо переміщених осіб (ВПО) з огляду на триваючу міграційну кризу в Європі.

Молоді люди та молодіжні працівники з України та Португалії усвідомили нагальність вирішення питань прийому біженців, міжкультурної взаємодії та соціальної інтеграції, об'єднавши зусилля для створення орієнтованих на молодь та розумних відповідей.

Ґрунтований на неформальній освіті, міжкультурному діалозі та громадянській участі, проект об'єднав молодих людей та експертів для вивчення їхньої ролі у сприянні інклюзивному суспільству та розробки інноваційних дій, що підтримують довгострокову інтеграцію.

«Wave of Hope» – це навчальна подорож щодо інтеграції біженців та мігрантів, участі молоді та творчого залучення громади. Її основні цілі:

- Заохочувати участь молоді у просуванні інклюзивності, солідарності та емпатії в громадах;
- Сприяти міжкультурному обміну, навчанню з однолітками та взаєморозумінню;
- Розвивати міжкультурні, громадянські та підприємницькі компетенції для дій у громаді;
- Мобілізувати місцевих учасників та осіб, що приймають рішення, для підтримки зусиль з інклюзії, керованих молоддю;
- Зміцнити потенціал молодіжних організацій щодо вирішення міграційних проблем;
- Просувати європейські цінності гідності, солідарності, різноманітності та активного громадянства.

Фінансу- вання

Erasmus+ – це програма ЄС у сферах освіти, навчання, молоді та спорту на період 2021-2027 років. Освіта, навчання, молодь та спорт – це ключові сфери, що підтримують громадян в їхньому особистому та професійному розвитку. Високоякісна, інклюзивна освіта та навчання, а також неформальне та неформальне навчання, зрештою, забезпечують молодих людей та учасників різного віку кваліфікацією та навичками, необхідними для їхньої змістовної участі в демократичному суспільстві, міжкультурного порозуміння та успішного переходу на ринок праці. Erasmus+ посилює свої зусилля щодо збільшення кількості можливостей, що пропонуються ще більшій кількості учасників та ширшому колу організацій, зосереджуючись на якісному впливі Програми та сприяючи створенню більш інклюзивних та згуртованих, екологічніших та цифрово адаптованих суспільств.

Загальна мета Програми полягає в підтримці, через навчання протягом усього життя, освітнього, професійного та особистісного розвитку людей у сфері освіти, навчання, молоді та спорту в Європі та за її межами, тим самим сприяючи сталому зростанню, якісним робочим місцям та соціальній згуртованості, стимулюванню інновацій, а також зміцненню європейської ідентичності та активного громадянства. Крім того, вона є ключовою для просування співпраці в галузі молодіжної політики в рамках Молодіжної стратегії Європейського Союзу на 2019-2027 роки та розвитку європейського виміру у спорті.

Програма визначила деякі пріоритети на 2019-2027 роки, а саме:

- Інклюзія та різноманітність;
- Цифрова трансформація;
- Навколишнє середовище та боротьба зі зміною клімату;
- Участь у демократичному житті, спільні цінності та громадянська активність.

Програма пропонує різні дії та заходи, на які можуть подати заявки молоді та організації/установи.

 Key action 1 (KA1) – Навчальна мобільність окремих осіб (навчальні курси, молодіжні обміни, заходи за участю молоді). Очікується, що ці заходи матимуть позитивний та довготривалий вплив на учасників та організації-учасники, а також на політичні системи, в яких вони реалізуються.

 Key action 2 (KA2) – Співпраця між організаціями та установами. Очікується, що ця ключова дія призведе до розробки, передачі та/або впровадження інноваційних практик на організаційному, місцевому, регіональному, національному або європейському рівнях.

 Key action 3 (KA3) – Підтримка розробки політики та співпраці. Ця дія забезпечує підтримку співпраці в галузі політики на рівні Європейського Союзу, тим самим сприяючи впровадженню існуючої політики та розробці нової політики, яка може стимулювати модернізацію та реформи на рівні Європейського Союзу та систем у сферах освіти, навчання, молоді та спорту.

Європейський корпус солідарності (ЄКС) – Загальна мета Програми полягає у посиленні залучення молоді та організацій до доступної та високоякісної діяльності солідарності, насамперед волонтерства, як засобу зміцнення згуртованості, солідарності, демократії, європейської ідентичності та активного громадянства в Союзі та за його межами, вирішення суспільних та гуманітарних проблем на місцях, з особливим акцентом на сприянні сталому розвитку, соціальній інтеграції та рівним можливостям.

Хочете дізнатися більше про ці можливості? Перевірте офіційну інформацію на сайті Європейської Комісії за QR-кодом нижче або на сайті вашого національного агентства.

Партнери

**Centro de
Juventude
de Águeda**
ÁGUEDA YOUTH CENTRE

Молодіжний центр Агеди (СJA) був створений у 2016 році завдяки партнерству між Psientífica – Асоціацією соціального просування та розвитку та муніципалітетом міста Агеда. СJA прагне бути динамічним осередком для молоді, джерелом якісної інформації та посередником у взаємодії з молодими людьми, передусім надаючи їм доступ до національних і європейських можливостей.

*Молодіжний
ЦЕНТР
Волині*

Молодіжний центр Волині (МЦВ) – це освітній та подієвий хаб, який працює як платформа для різноманітних подій та програм, спрямованих на зміцнення та формування знань, навичок та цінностей української молоді.

Актуаль- ність

Вплив вторгнення та нові переміщення

Повномасштабне вторгнення росії створило одну з найбільших у світі криз переміщених осіб. До кінця 2024 року близько 3,6 мільйона людей залишалися внутрішньо переміщеними особами в Україні, а ще 6,8 мільйона втекли за кордон. Приймаючі регіони стикаються з новими хвилями ВПО щоразу, коли лінія фронту зміщується. Цивільне населення, особливо сім'ї та діти, стикається з гострими гуманітарними потребами: агентства ООН повідомляють, що 14,6 мільйона українців (майже третина населення) потребують термінової допомоги. Багато молодих ВПО прагнуть повернення – УВКБ ООН виявило, що 73% сподіваються повернутися додому, якщо їм буде забезпечено безпеку, житло, освіту та роботу, – але до закінчення війни вони повинні адаптуватися до нових громад. Цей сплеск переміщення перевантажив місцеві системи: житло, соціальні служби та школи часто були неготовими до мільйонів прибулих.

Психологічні та культурні виклики

Молоді переміщені люди переживають важкі травми та стрес. Експерти відзначають «різні проблеми з психічним здоров'ям та психосоціальними проблемами, сформовані переміщенням» – від впливу насильства та розлуки з сім'єю до тривалого занепокоєння та горя. Семінари та польові заняття з українською молоддю ВПО неодноразово згадують психологічний дистрес, шок та травму, що посилюються порушенням розпорядком дня та навчанням. Багато молодих людей також борються з культурною адаптацією: мовні прогалини, незнайомі місцеві норми або навіть відчуття небажаності. Одне дослідження молодіжних працівників виділяє «психологічний стрес, мовні бар'єри, фінансову нестабільність та культурну відірваність» як ключові перешкоди для молоді переміщених осіб. (Наприклад, хлопці та юнаки стикаються з такими бар'єрами, як стигма щодо звернення за допомогою та тривога щодо призову на військову службу.) Молодь часто почувається ізольованою або так, що їхня ідентичність перебуває у підвішеному стані. Локальні сесії повідомляють, що підлітки-переміщені особи сумують за своїми рідними громадами та однолітками, борються з дискримінацією чи стереотипами та не мають безпечних місць для відпочинку. Багато хто турбується про членів сім'ї, які все ще на передовій. Загалом, травма, втрата ідентичності та стрес акультурації виступають домінуючими проблемами для молоді ВПО – набагато вище за будь-яку «брак теорії» інтеграції.

Інфраструктурні та інституційні бар'єри

Інтеграція не лише соціальна, а й практична, і тут є разючі прогалини. На молодіжних сесіях неодноразово зазначаються нечіткі процедури та брак інформації про права. Багато ВПО не знають, як подати заявку на тимчасове посвідчення особи, житло, навчання чи роботу. Бюрократичні перешкоди – тривале очікування документів, складна реєстрація чи квоти – посилюють розчарування. У короткому описі проекту молодіжної роботи наголошується на «недостатній інформації та нечітких процедурах» як на основній перешкоді для переміщеної молоді. У багатьох містах житло є дефіцитним: біженці та ВПО часто живуть у переповнених школах, притулках або спільних квартирах. Як зазначається в одному звіті ЄС, «нестабільні житлові умови... зберігаються», і потрібні довгострокові рішення. Доступ до послуг також може бути низьким: психічне здоров'я та спеціалізована допомога обмежені, тому, хоча права існують, на практиці молодь має труднощі з пошуком психологів чи консультантів з питань травм на місцевому рівні. Інтеграція в шкільні установи нерівномірна: хоча країни скасовують плату та спрощують переведення, багато сімей все ще не мають чітких рекомендацій. Наприклад, рівень зарахування низький частково тому, що батькам бракує інформації або вони не планують подальше повернення. В регіонах України місцева влада та школи намагаються знайти креативні рішення (мовні курси, вечірнє навчання), але ресурсів та навчання часто недостатньо. Загалом, інституційний потенціал відстає від потреб ВПО, і молодь часто самотійно опиняється в лабіринті агентств.

Розрив між потребами та місцевою відповіддю

Виник величезний розрив між тим, що потрібно переміщеній молоді, та тим, що можуть запропонувати приймаючі громади. Молоді ВПО наголошують на таких потребах, як стабільне житло, навчання або робота, психосоціальна підтримка та зручні для молоді місця, але багато громад намагаються забезпечити навіть базові потреби. Наприклад, в одному звіті ООН було виявлено, що менше половини дітей-переміщених осіб отримали своєчасний доступ до місцевих шкіл, а опитування молоді називають другою за величиною проблемою після житла перебої в освіті. Місцеві неурядові організації зазначають, що центрам не вистачає коштів на молодіжні програми чи консультування з питань травм, і багато громад стикаються з власною бідністю та руйнуваннями, спричиненими війною. В результаті занадто багато молодих людей відчують, що їхні надії – на безперервність освіти, спортивні споруди, мережі однолітків – залишаються нездійсненими. Ця невідповідність може породжувати обурення: молодь може почуватися забутою, тоді як мешканці почуватися приголомшеними напливом. Результатом часто є мовчазний розрив: молодь ВПО здебільшого хоче нормального життя та перспектив, але громадам доводиться боротися лише за задоволення нагальних потреб, а структурована інтеграція молоді часто відсутня.

Роль молодіжних центрів та громадських організацій

У цьому контексті молодіжні організації є важливими мостами. Молодіжні центри, студентські групи та неурядові організації часто стають першими точками контакту. Вони надають інформацію, мовні та комп'ютерні курси, безпечні місця для зустрічей, заходи культурного обміну або спортивні команди, які об'єднують місцеву та переміщену молодь. Наприклад, в Україні багато молодіжних центрів створили групи психосоціальної підтримки, арт- та ігрову терапію або клуби з виконання домашніх завдань; у Португалії подібні центри проводять міжкультурні семінари та менторство. Публікації підкреслюють, що сам молодіжний сектор має бути мобілізований для інтеграції. Привітні до біженців неурядові організації чітко зосереджуються на послугах, орієнтованих на молодь: вони пропонують підтримку з житлом, курси португальської мови та програми працевлаштування, а також організовують культурні та дозвілєві заходи, щоб *«зблизити мігрантів та місцеві громади»*. Молодіжні неурядові організації також проводять інформаційні кампанії проти ксенофобії, навчають волонтерів та надають біженцям правову допомогу. Важливо, що вони дають переміщеній молоді голос: багато проєктів залучають молодь ВПО до планування заходів або консультування однолітків, щоб рішення відповідали очікуванням самої молоді. Коротше кажучи, молодіжні центри та неурядові організації допомагають заповнити прогалину, пропонуючи індивідуальну підтримку, швидкі інформаційні мережі та інтерактивні заходи, які державні служби часто не враховують.

Ключові висновки

Ключові висновки: Семінари та польові дослідження по всій Україні (а також порівняльні проекти в Португалії) підкреслюють кілька тем:

1. Людські втрати, спричинені вторгненням, перевернули життя молоді, створивши нагальні потреби, які виходять далеко за рамки теорії;
2. Переміщена молодь стикається з гострими психосоціальними труднощами та культурними розбіжностями, які потребують цілеспрямованої підтримки;
3. Інституційні тріщини (від житла до освіти та бюрократичної інформації) часто блокують інтеграцію;
4. Існує реальна невідповідність між тим, чого очікують молоді ВПО (швидке повернення до нормального життя, рівний доступ до освіти та роботи), і тим, що можуть забезпечити перевантажені місцеві системи;
5. Молодіжні центри, неурядові організації та неформальні молодіжні мережі мають вирішальне значення – вони часто діють швидше та гнучкіше, ніж великі агентства, у вирішенні потреб молоді;
6. Врахування відмінностей між поколіннями (старші наставники, які постраждали від війни, проти молодих українців, які добре володіють цифровими технологіями) та використання передового досвіду (наприклад, підходів Португалії, що охоплюють усе суспільство) може допомогти розробити ефективніші, зручні для молоді стратегії інтеграції.

Успішні практики

Психосоціальна підтримка та благополуччя

Переміщення та конфлікти спричиняють глибокий стрес і травму у молоді. Інклюзивні приймаючі громади створюють безпечні простори та зручні для молоді послуги для вирішення проблем психічного здоров'я. Наприклад, в Івано-Франківську (Україна) молодіжна громадська організація «Між іншим» організувала волонтерів на залізничному вокзалі, щоб зустрічати прибулих ВПО, надаючи їм їжу, ковдри та базовий догляд. Це негайне полегшення зміцнило довіру; невдовзі група додала формальне консультування та групи взаємодопомоги. Так само у Львові молодь з проєкту **«Urban camp»** перетворила покинутий культурний центр на притулок: вони пропонували арт-терапію, йогу та психосоціальні сесії, а також безкоштовне житло (без «тиску, без обмежень у часі» для перебування), щоб переміщені підлітки могли зцілитися та відбудуватися. У Луцьку (Волинь) центр **«СпівДія»** у **Молодіжному центрі Волині** надає ВПО психологічну підтримку, допомогу з житлом і навіть послуги для дітей під одним дахом. Ці приклади показують, як молодіжні центри можуть інтегрувати допомогу в охороні психічного здоров'я у свої програми.

 Підтримка «рівний рівному»: Навчання молодих волонтерів надавати першу психосоціальну допомогу (ППД) новоприбулим. В Івано-Франківську молодь, яка пройшла навчання з обізнаності про травми, зустрічала евакуйованих у незручний час та зв'язувала їх з ресурсами. Молодь також може організовувати групи підтримки або системи спілкування, щоб зменшити ізоляцію.

 Творчі та спортивні заходи: Неформальні майстер-класи (мистецтво, музика, спорт) допомагають молоді висловлювати почуття. Міський табір у Львові використовував театр та ігри, щоб заспокоїти дітей-переміщенців. Аналогічно, португальський спортивний клуб «Welcome Sports Club» використовує футбол для підвищення морального духу; тренери повідомляють, що спорт допомагає біженцям «побудувати свій життєвий проєкт» та відновити впевненість.

 Інтегровані молодіжні центри: спільне розташування служб у дружньому молодіжному центрі робить допомогу доступною. Наприклад, молодіжний центр Луцька додав спеціалізовану допомогу ВПО (СпівДія хаб), поєднуючи консультування з практичною допомогою. Будь-яка громада може повторити цей приклад, обладнавши молодіжні центри чи школи для розміщення команд психосоціальної підтримки.

Висновок: Рання робота з молоддю (навіть на вокзалах чи у притулках) задовольняє нагальні потреби та зменшує травматизацію. Довгострокова стійкість забезпечується мережами однолітків та креативними програмами. Забезпечення підтримки молодих волонтерів з боку фахівців є життєво важливим, як і постійний подальший нагляд (наприклад, регулярна групова терапія або наставництво з боку соціальних працівників).

Культурна інтеграція та обмін

Побудова взаєморозуміння між приймаючими та новоприбулими є ключовою. Програми, що поєднують культурні заходи, сприяють емпатії та руйнують стереотипи. Наприклад, Лісабонський проєкт (Португалія) організовує громадські заходи, де біженці та місцева молодь *«святкують, діляться етнічною їжею, ходять на екскурсії та розважаються разом»*. Такі заходи – мовні кафе, міжкультурні фестивалі чи спільні обіди – дозволяють молодим людям об'єднатися завдяки спільним інтересам. «Refugees Welcome Portugal» (неурядова організація) також використовує уроки португальської мови та спільні культурні заходи для зв'язку між мігрантами та приймаючою молоддю. Спортивні клуби також будують мости: португальські спортивні клуби запрошують підлітків-біженців грати в місцевих футбольних командах, перетворюючи незнайомців на товаришів по команді та сприяючи інклюзії.

 Спільні культурні проєкти: спільне створення мистецьких, музичних чи медіа-проєктів, що залучають обидві групи. Наприклад, проведення дня розпису стін, де місцева та переміщена молодь ілюструють спільні цінності. Молодь Міського табору організувала культурні вечори, що поєднують українські та місцеві традиції, допомагаючи «людям зі Сходу та Заходу підтримувати одне одного».

 Мовний та медіа обмін: мовні програми або онлайн-курси з мови, які проводить молодь. Лісабонський проєкт надає безкоштовні уроки португальської мови біженцям, визнаючи мову як крок до «успішної інтеграції у ваше португальське життя». Так само молодь може створювати двомовні інформаційні бюлетені або публікації в соціальних мережах, поширюючи місцеві новини та новини своєї країни.

 Спорт та клуби: організація змішаних спортивних ліг або турнірів. “Social Innovation Sports” (Португалія) наголошує на використанні футболу для «соціальної інтеграції» неповнолітніх біженців. Приймаючі громади можуть адаптувати це: наприклад, формувати змішані баскетбольні або гандбольні команди або танцювальні колективи.

 Освіта в школах: співпраця зі школами та університетами. Привітні до біженців організації співпрацюють з місцевими школами для міжкультурної освіти, а Лісабонський проєкт надсилає волонтерів для викладання прав людини та різноманітності в класах. Школи можуть запрошувати молодь ВПО до спільного проведення культурних днів або приєднуватися до шкільних клубів.

Висновок: заходи культурного обміну заохочують взаємне навчання. Вони також розширюють можливості переміщеної молоді як культурних послів. Важливо, що неформальні методи (спорт, мистецтво, кулінарія) залучають більше учасників, ніж лекції. Ці практики є недорогими та їх можна переносити: будь-який молодіжний центр чи клуб може провести їх разом з волонтерами або місцевими партнерами.

Лідерство та участь молоді

Молодь є не просто бенефіціарами, а активними агентами змін. Надання молодим біженцям та молоді, яка приймає країни, можливості розробляти та реалізовувати проекти підвищує залученість та сталий розвиток. В Україні низові організації очолювали молоді люди на місцях: сама організація «Між іншим» була заснована молодими активістами одразу після вторгнення. Вони залучали однолітків до управління зусиллями з надання допомоги, а згодом і до інформаційно-просвітницької роботи з питань політики. Аналогічно, ініціатива **«Urban camp»** у Львові виросла з «Street culture» (харківська МГО); волонтери домовлялися з міськими чиновниками про придбання будівлі та перетворення її на спільний молодіжний простір. Міжнародні програми також підкреслюють молодіжне лідерство: проект CYLA від IREX навчив молоді віком від 18 до 29 років по всій Україні розробляти місцеві плани інтеграції ВПО та представляти молодь у муніципальних радах ВПО.

- **Молодіжні комітети та ради:** формування молодіжні дорадчі ради з питань інклюзії в кожній громаді. Наприклад, деякі міста створили молодіжні ради з представниками молоді з числа переміщених осіб для консультування з питань політики. Учасники проекту Wave of Hope розробили під час його реалізації серію громадських воркшопів, щоб поділитися «поглядом приймаючої молоді» на стратегії гостинності.
- **Навчання та спільне проектування:** воркшопи, де молодь визначає проблеми та шляхи їх вирішення. Модель CYLA об'єднує молодь на сесіях з питань ідеологій. Місцева молодіжна неурядова організація в Португалії може навчити українську та португальську молодь планувати спільну інформаційну кампанію.
- **Волонтерство та взаємне менторство:** надання можливості молодим біженцям займатися волонтерством разом з місцевими жителями. Це не лише допомагає обом групам, але й розвиває навички. Наприклад, Лісабонський проєкт залучає колишніх біженців як наставників до своїх освітніх програм та програм працевлаштування. Наставництво однолітків бореться з протиставленням «ми проти них» та надає молодим біженцям керівні ролі.
- **Події, що проводяться молоддю:** заохочуйте заходи, що проводяться молоддю, такі як обмінні візити або хакатони. Проєкт «Wave of Hope» орієнтований на молодь: молоді промоутери організували серію локальних сесій з питань інклюзії та цінностей ЄС (Португалія) та участі молоді (Україна).

Висновок: молодіжне лідерство робить інтеграційні ініціативи актуальними та динамічними. Коли молоді люди пропонують та проводять заходи, вони відчувають відповідальність, а приймаючі громади визнають їхню позицію. Навчання з управління проєктами, медіа чи адвокації може підготувати молодь до лідерства. Ці підходи є дуже універсальними: ресурси неформальної освіти (такі як Youthpass та посібники Erasmus+) можуть підтримувати розвиток молоді будь-де.

Цифрові інновації та обмін інформацією

Сучасні практики використовують технології для зв'язку та інформування молоді. У кризових ситуаціях цифрові інструменти можуть подолати бар'єри відстані чи мобільності. Український приклад «Між іншим» демонструє це: вони створили публічний канал, який швидко здобув тисячі підписників. Цей канал став центром перевірених новин, координації волонтерів та психологічних порад, залучаючи місцеву молодь, яка прагне допомогти. «Wave of Hope» інтегрує онлайн-розповсюдження – спеціальні веб-сторінки та кампанії в соціальних мережах – щоб молодь по всій Україні та Португалії могла дізнатися про інтеграцію.

 Молодіжні онлайн-спільноти: створення чатів (Telegram, WhatsApp) або форумів для взаємодії переміщеної та місцевої молоді. Це створює можливість ділитися інформацією про події, відповідати на юридичні запитання або просто спілкуватися. Наприклад, після запуску Telegram-каналу “Між іншим” волонтери організували зміни, а мешканці дізналися, де знайти допомогу.

 Цифрові навчальні платформи: використовуйте електронні заняття та додатки для розвитку навичок. Молодіжні організації можуть пропонувати онлайн-курси португальської/англійської мови або семінари з цифрової грамотності (особливо важливо для молоді, яка не може подорожувати). Такі матеріали легко поширювати з іншими муніципалітетами або робити двомовними.

 Мультимедіа та розповідь історій: створення відео та публікацій у соціальних мережах із голосами молоді біженців. «Wave of Hope» запланувала фінальний відеоролик зі свідченнями для посилення інформації. Молодь може за допомогою смартфонів додавати кліпи або ілюстрації, створюючи контент, з яким можуть зблизитися однолітки.

 Проекти технологічних інновацій: проведення хакатонів або ігрових турнірів з питань інклюзії. Наприклад, команди молодих програмістів можуть створити інтерактивну карту місцевих послуг (притулків, клінік) або симуляційну гру про проблеми міграції. Ці проекти використовують творчий потенціал молоді та призводять до створення практичних цифрових інструментів.

Висновок: цифрові канали мають вирішальне значення для швидкого охоплення та постійної взаємодії. Вони особливо розширюють можливості молоді, яка добре володіє технологіями. Навіть в умовах обмеженого доступу до ресурсів можна використовувати такі інструменти, як Telegram та безкоштовні платформи онлайн-курсів. Навчання молоді в галузі медіа та цифрового виробництва (наприклад, зйомки чи дизайну) не лише забезпечує навички, але й гарантує, що проекти залишатимуться привабливими та відповідними молодим людям.

Локальні сесії

Локальна сесія 1 – Цінності та цілі ЄС, їх зв'язок і різноманітність

Опис: ця сесія стала першою локальною подією у рамках проекту «Wave of Hope». Її метою було ознайомити молодих учасників, як місцевих, так і переміщених з фундаментальними цінностями та цілями Європейського Союзу та створити спільну основу для діяльності, орієнтованої на інклюзію.

Цілі сесії

- Сприяти визнанню та оцінці ЄС і проекту, який він втілює.
- Сприяти дотриманню учасниками фундаментальних цінностей ЄС.
- Підвищити рівень обізнаності про інклюзивність та різноманітність шляхом дослідження питань міжкультурності.

Розвинені компетенції:

особисті, соціальні та навчальні; громадянські; культурна обізнаність та самовираження; грамотність; багатомовність.

Необхідні речі:

- Пряжа/нитки;
- Маркери, аркуші для фліпчарту та постери;
- Роздруковані цінності та цілі ЄС (індивідуальні картки);
- Аркуші формату A4 та списки цінностей;
- Наліпки та ручки (для групового мапування проблем);
- Проектор;
- Простір для фізичного руху та групових місць для сидіння;
- Доступ до відкритого простору.

→ Сесія

Ця сесія поєднувала в собі вправи з побудови спільноти, роздуми про особисті цінності, інтерактивну роботу над цілями ЄС та дослідження реальних досвідів внутрішньо переміщених молодих людей у нових спільнотах.

Завдяки поєднанню досвідного навчання, розповідей, групових завдань та творчого фасилітування учасники поглибили своє розуміння того, чому цінності мають значення, як вони пов'язані з цілями як на особистому, так і на європейському рівнях, та з якими викликами стикаються внутрішньо переміщені молоді люди, намагаючись приєднатися до спільноти та брати участь у її житті.

Результати цієї сесії безпосередньо вплинули на розробку цього посібника та послужили основою для спільного створення практичних рішень на майбутніх зустрічах.

Локальна сесія 2 – Переваги та цінність участі молоді та міжнародної співпраці

Опис: друга локальна сесія проекту «Wave of Hope» була присвячена розширенню можливостей молоді як активних учасників громадського життя та створенню основ для молодіжних ініціатив з подолання викликів інтеграції.

Цілі сесії

- Поглибити розуміння молоді та дослідження диференційованих і альтернативних форм самовираження та участі як засобу створення інноваційних рішень соціальних проблем.
- Дослідити форми міжнародної співпраці у сфері молодіжної політики та існуючу підтримку молоді з метою розширення її можливостей та просування її ініціатив як на місцевому рівні, так і шляхом співпраці з молоддю та організаціями в інших країнах.
- Просвітити та надати молоді можливість зрозуміти свою цінність як агентів змін у їхньому житті та для прогресу в Європейському Союзі.
- Розвивати 8 навичок навчання протягом усього життя, щоб вони могли брати участь у процесі критично та ефективно.

Розвинені компетенції:

цифрові; особисті, соціальні та навчальні; громадянські; підприємницькі; культурна обізнаність та самовираження; грамотність; багатомовність.

Необхідні речі:

- Візуальна презентація «Піраміда Харта»;
- Маркери, аркуші фліпчарту та плакати;
- Аркуші формату А4;
- Наклейки та ручки (для групового мапування проблем);
- Проектор;
- Простір для фізичних вправ та групового розміщення;
- Доступ до відкритого простору.

→ Сесія

Під час сесії було розглянуто поняття участі, проаналізовано якість залучення молоді до процесу прийняття рішень та просунуто ідею співпраці як ключового чинника створення більш інклюзивного суспільства. Учасники працювали над зміцненням довіри, досліджували реальні можливості для залучення, взаємодіяли з активними молодіжними ГО та розпочали розробку рішень проблем, визначених під час сесії 1. Сесія підкріпила переконання, що інклюзивні спільноти будуються завдяки співпраці між молодими людьми – як місцевими, так і новоприбулими – та їхніми інституціями.

Локальна сесія 3 – Сприяння інклюзивності та різноманітності, боротьба зі стереотипами та дискримінацією

Опис: ця сесія була сфокусована на просуванні інклюзивного мислення, поваги до різноманітності та подоланні стереотипів – все це через призму участі молоді.

Цілі сесії

- Поділитися з молоддю знаннями про сучасну міграційну кризу та її наслідки в різних контекстах (походження та прийому).
- Ознайомити молодь з надійними джерелами інформації, щоб вони могли сформулювати обґрунтовану думку про поточну ситуацію в Європі.
- Мобілізувати вже набуті знання з питань інклюзії, щоб краще зрозуміти явища дискримінації та дізнатися про участь молоді, щоб вони могли знайти відповіді на соціальні проблеми.
- Розвивати 8 навичок навчання протягом усього життя, щоб вони могли брати участь у процесі критично та ефективно.

Напрацьовані компетенції:

цифрові; особисті, соціальні та навчальні; громадянські; підприємницькі; культурна обізнаність та самовираження; грамотність; багатомовність.

Необхідні речі:

- Маркери, аркуші фліпчарту та плакати;
- Аркуші формату А4;
- Наклейки та ручки (для групового мапування проблем);
- Проектор;
- Простір для фізичних вправ та групового розміщення;
- Доступ до відкритого простору.

→ Сесія

Цей день дав учасникам можливість дослідити власні упередження, зрозуміти механізми дискримінації та поміркувати над тим, як різноманітність зміцнює спільноти. Особливу увагу було приділено психологічному аспекту інклюзії та тому, як молодь може взяти на себе лідерські ролі у створенні більш гостинного середовища. Програма поєднувала інтерактивні вправи, професійне фасилітування та дослідження спільноти, щоб інклюзія стала не лише цінністю, а й реальним досвідом. Учасники також продовжили процес спільного створення практичних матеріалів для посібника.

Локальна сесія 4 - Як зробити громади більш гостинними

Опис: ця заключна сесія локального циклу «Wave of Hope» була присвячена одному важливому питанню: як приймаючі громади сприймають інклюзію і що може зробити місцева молодь, щоб зробити їх більш гостинними? Учасникам було запропоновано перейти від аналізу до дій.

Цілі сесії:

- Заохотити молодь до роздумів над усіма темами, над якими працювали, та спільно досліджувати, за допомогою групової динаміки, цифрових інструментів, інноваційних дій, художніх практик тощо, способи дій у громаді та суспільстві, щоб зробити їх більш гостинними та інклюзивними. Ідея полягає в тому, щоб підкреслити всю цінність, яку природно мають творчість, мотивація та молодіжне підприємництво, у поєднанні з процесом підготовки та навчання, що відбувся, для досягнення альтернативних, інноваційних та розумних ідей щодо участі молоді в обговорюваних темах. Молоді люди з АС працюватимуть з точки зору молоді, яка перебуває в зоні конфлікту, а молодь з Португалії – з точки зору гостинної громади.
- Розвивати 8 навичок навчання протягом усього життя, щоб вони могли брати участь у процесі критично та ефективно.

Розвинені компетенції:

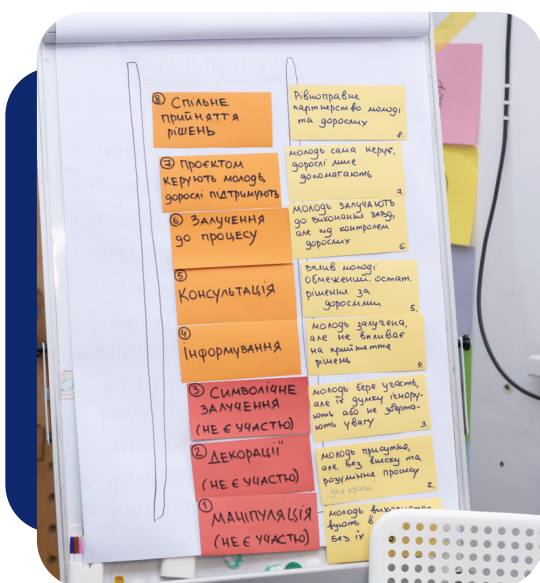
цифрові; персональні, соціальні та навчальні; громадянські; підприємницькі; культурна обізнаність та самовираження; грамотність; багатомовність.

Необхідні речі:

- Маркери, аркуші фліпчарту та плакати;
- Аркуші формату А4;
- Наклейки та ручки (для групового мапування проблем);
- Проектор;
- Простір для фізичних вправ та групового розміщення;
- Доступ до відкритого простору.

→ Сесія

За допомогою креативного маппінгу, глобально-локального рефлексування, генерування ідей та залучення волонтерів учасники досліджували місцеву молодіжну перспективу щодо інклюзії, визначаючи, як вони можуть очолити або підтримати зміни у своїх громадах. Ця сесія також послужила майданчиком для остаточного оформлення внесків до посібника, узагальнення результатів усіх попередніх сесій та перетворення їх на чіткі пропозиції, очолювані молоддю. Завершальний блок рефлексування допоміг учасникам сформулювати особисті та колективні перетворення, які вони пережили.

Додатки

У цьому розділі наведено вправи та рекомендації для молодіжних працівників та освітян, які допоможуть об'єднати групи, подолати стереотипи, створити інклюзивне середовище та залучити молодь до активної участі в житті громади.

Крім того, тут наведено методичні поради щодо створення *«переліку вимог до гостинної громади»* та підбірку можливостей для молоді на місцевому, національному та міжнародному рівнях.

1. Вправи на побудову команди

1.1. Глобальне бінго (20 хв)

Очікувані результати:

- Налагодження взаємодії в команді та контактів між членами групи.

Опис:

Кожному учаснику видається аркуш із запитаннями. Вони мають ходити по приміщенню та знаходити членів групи, які можуть відповісти на кожне запитання. Учасники не повинні відповідати на свої власні запитання.

Підготовка та ренамент:

- Один аркуш Global Bingo та ручка для кожного учасника.

Процедура проведення

1. Повідомте групі, що для перемоги в грі їм потрібно буде відповісти на питання, спираючись на знання інших людей.
2. Роздайте всім учасникам *«бінго-листки»*.
3. Поясніть, що вони мають 10 хвилин, щоб пересуватися по кімнаті, розмовляти з іншими членами групи і знайти когось, хто зможе відповісти на питання з їхнього листа. На *«бінго-листі»* учасники записують ім'я та країну людини, яка відповідає критеріям. Ймовірно, для кожного критерію буде багато імен. Вони повинні вибрати одну відповідь на кожне питання на аркуші, щоб одне і те ж ім'я не повторювалося. Вони не повинні використовувати своє власне ім'я.
4. Учасник, який першим заповнить свій аркуш, вигукує *«Бінго!»*, і гра закінчується.

Підбиття підсумків

- Перегляньте питання на аркуші та для кожного питання попросіть одного або двох членів групи прочитати відповідь та ім'я особи, яка дала відповідь.

1.2. Коротке представлення (15 хв)

Очікувані результати:

Встановлення взаємодії в команді та контактів між членами групи.

Опис:

Цей метод дозволяє учасникам переміщатися по простору та знайомитися з іншими членами групи.

Підготовка та ренамент:

- Нічого.

Порядок виконання

Раунд 1. Попросіть учасників знайти в групі людину, яку вони не знають, представитися та розповісти їй *«щось, що надихнуло їх прийти на цей захід»*. У них є п'ять хвилин, щоб зробити це.

Раунд 2. Попросіть учасників знайти незнайомця в групі, представитися та сказати йому чи їй *«щось, що викликає у нього чи її посмішку»*.

Раунд 3. Попросіть учасників знайти незнайомця в групі, представитися та розповісти йому чи їй *«щось, чим він любить займатися у вільний час»*.

1.3. Стіна слави (1 год)

Очікувані результати:

- Впевненість у собі;
- Налагодження командної роботи та контактів між членами групи;
- Повага до різних точок зору.

Опис

Учасники розмірковують над тим, чим вони пишаться у своїх громадах та культурах. Вони записують, малюють та презентують те, чим вони пишаться у своїй громаді та культурі, а потім діляться своїми роботами з усією групою.

Підготовка та ренамент:

- Учасникам пропонується принести невеликий сувенір, вирізку з журналу або статтю, яка символізує те, чим вони пишаться у своїх громадах.

Порядок виконання

1. Запитайте учасників, що для них означає слово «спільнота». Запишіть відповіді на фліпчарті, наприклад: географічна територія (місцева, регіональна, національна, міжнародна) або тематична спільнота (наприклад, жінки, молодь, іслам, бізнес, мистецтво), члени якої об'єднані спільними інтересами та цінностями.
2. Це завдання можна виконувати індивідуально або в малих групах (якщо члени групи належать до однієї спільноти). Запросіть групу поміркувати над питанням «Чим я пишся у своїй спільноті?».
3. Під час роботи над цим питанням учасники готують сувеніри та пишуть/ілюструють свої відповіді на стікерах. Вони можуть робити це індивідуально або в малих групах, якщо в кімнаті є представники різних спільнот.
4. Надайте учасникам або групам місце на стіні або столі, де вони можуть писати слова, малювати картинки та додавати речі, що описують їхню гордість. Згрупуйте тексти та зображення від кожної особи або невеликої групи на стіні та розмістіть сувеніри на столах під ними (30 хвилин).
5. Тепер, у змішаних групах по 3-4 особи, учасники ходять по кімнаті, дивляться на свої малюнки та сувеніри і розмовляють про те, чим вони пишяться у своїй громаді. Що символізують ці предмети та малюнки? Дайте учасникам достатньо часу, щоб вони могли дізнатися, дослідити та поговорити один з одним.

Підбиття підсумків

- Як учасники почувалися під час цього вправи? Наприклад: *«Було приємно говорити про те, чим ми пишаємося»*; *«Було некомфортно»*; *«Я ніколи не замислювався над тим, чим я пишаюся»* тощо.
- Чи змінилися наші уявлення про громади, з якими ми зустрілися?
- Що вас надихнуло? Чи кожен з нас дізнався щось нове і має чим поділитися з іншими? Попросіть навести приклади.
- Що ми дізналися про громади, які постраждали від насильницьких конфліктів? Що нас здивувало?
- Чи є щось у наших громадах, чим ми хотіли б поділитися зі світом?
- Чи є щось, чого ми хотіли б навчитися у громад інших країн?
- Чи надихнули вас ці розмови на особисті або соціальні дії?

2. Вправи на дослідження стереотипів та дискримінації

2.1. Історія про припущення (10 хв)

Очікувані результати:

- *Повага до різних точок зору: здатність не надавати великого значення власним припущенням.*

Опис:

Учасники починають досліджувати поширені уявлення та стереотипи і розмірковують над тим, чому важливо критично їх аналізувати.

Підготовка та ренамент:

- Презентація PowerPoint з історією, наведеною нижче.

Процедура виконання

- 1.Продемонструйте та прочитайте групі наступну історію. *«Батько з сином їдуть до школи. По дорозі на машину падає дерево. Батько втрачає свідомість, а син ламає ногу. Швидка допомога відвозить сина до лікарні, а батько залишається на місці події, де йому надає допомогу лікар. Коли вони приїжджають до лікарні, хірург бачить хлопчика зі зламаною ногою і вигукує: «Це мій син!».*
- 2.Попросіть групу протягом хвилини подумати, як це можливо.
- 3.Запитайте, скільки людей вважають, що знають відповідь. Ті, хто впевнений, піднімають руку високо; ті, хто не знає відповіді, але може вгадати, піднімають руку на рівні талії; а ті, хто не має уявлення, опускають руку на підлогу.
- 4.Поділіться з групою приблизним відсотком тих, хто впевнений у відповіді. Попросіть членів групи, які не знають відповіді, але мають припущення, поділитися своїми припущеннями. Зазвичай учасники не відразу вгадують правильну відповідь і дають якісь безглузді відповіді про те, що батько не є батьком. Вкажіть, що ці відповіді неправильні.
- 5.Нарешті, дайте правильну відповідь: *«хірург – жінка»*. Вкажіть, що багато хто в групі помилився у своїх припущеннях через свої культурні упередження щодо жінок. Підкресліть, що наші упередження формуються під впливом культури, що іноді може заважати нам бачити перспективні можливості.

Завершіть такими словами: *«Давайте будемо більш свідомими своїх власних припущень і не надаватимемо їм надто великого значення. Це допоможе нам розвинути довіру та взаєморозуміння і розробити більш ефективні проекти соціальної дії».*

2.2. Сила припущень (45 хв)

Очікувані результати:

- Самосвідомість;
- Повага до різних точок зору.

Опис:

Вправа знайомить учасників з поняттям припущень і допомагає їм зрозуміти, як припущення визначають нашу поведінку. Вправа показує, що можна свідомо вибирати припущення, які спрямовують нашу поведінку в іншому напрямку. Учасники досліджують значення та вплив припущень.

Підготовка та ренамент:

- Нічого.

Процедура виконання

1. На початку заняття запитайте учасників, що таке припущення. Вони дадуть власні тлумачення цього терміна. Спробуйте підвести їх до таких висновків:
 - Іноді ми думаємо, що найкраще не мати жодних припущень. Але насправді всі люди роблять припущення, і це не є ні добре, ні погано – це просто так є;
 - Ми не завжди повинні знати, які у нас припущення. Водночас, якщо ми хочемо позитивно взаємодіяти з іншими людьми та культурами, нам потрібно аналізувати природу цих припущень і вчитися їх піддавати сумніву.
2. Які припущення ви мали, коли прийшли на цю сесію? У цій частині розмови фасилітатор повинен підкреслити наступні моменти:
 - Наші припущення визначають, як ми входимо в ситуації і як ми діємо;
 - У групах ми можемо почати взаємодіяти один з одним, виходячи з абсолютно різних припущень;
 - Отже, припущення можуть бути різними, і ми маємо можливість вибрати, якими припущеннями ми хочемо керуватися.

Підбиття підсумків

- Коли ми розмовляємо з кимось, ця людина помічає в нас певні риси і робить припущення про нас. Ми також робимо припущення про людей, з якими розмовляємо. Наші припущення впливають на те, як ми поводимося.
- Ми можемо вибирати свої припущення.
- У деяких спільнотах існує поширене припущення, що «нам нічого вчитися» або що «ми нічого не можемо запропонувати іншим».
- Наприкінці вправи переконайтеся, що учасники чітко розуміють, що мати припущення – це нормально; що ми часто навіть не звертаємо на них уваги; що ми маємо можливість свідомо обирати свої припущення і вирішувати, скільки уваги їм приділяти; і що ми можемо навчитися не надавати надто великого значення своїм припущенням.
- Скажіть учасникам, що ви хотіли б, щоб вони мали одне конкретне припущення – позитивне сприйняття, добру волю і добрі наміри.

3. Вправи на інклюзію та співпрацю

3.1. Слухання на трьох рівнях (45 хв)

Очікувані результати:

- Здатність підтримувати діалог, навчатися та ділитися досвідом у процесі діалогу: вміння слухати;
- Повага до різних точок зору.

Опис:

Вправа знайомить з різними техніками слухання та дозволяє застосувати їх на практиці. Учасники розповідають про подію, яка закінчилася не так, як вони хотіли. Їх слухають по-різному, і в результаті одна і та ж історія інтерпретується по-різному.

Підготовка та ренамент:

- Папір, маркери.

Процедура виконання

1. Поясніть, що в цій вправі ми дізнаємося про три рівні слухання та їх значення. Ці три рівні:
 - факти;
 - почуття;
 - мета висловлювання.
2. Ця техніка також відома як техніка слухання головою (факти), серцем (почуття) і ногами (мета).
3. Розділіть групу на четвірки. У кожній маленькій групі один учасник добровільно розповідає історію про подію або ситуацію, яка ще не закінчилася або для якої він або вона хотіли б іншого результату. Якщо група ще тільки знайомиться, попросіть учасників уникати глибоко особистих і емоційно складних історій.
4. Запросіть трьох інших учасників вибрати одну з ролей і поясніть, що потім вони поділяться тим, що почули:
 - одна людина в групі слухає факти (голова);
 - друга людина намагається слухати почуття (серце);
 - третя людина слухає, щоб з'ясувати мету історії, тобто чому оповідач розповідає цю історію (ноги).
5. Запросіть оповідача розповісти свою історію.
6. Тепер попросіть учасників поділитися тим, що вони почули. Переконайтеся, що вони не переказують історію, а зосереджуються на конкретному типі інформації відповідно до своєї ролі (наприклад, лише на фактах, описують почуття або пояснюють мету, тобто чому оповідач вирішив поділитися історією).

Підбиття підсумків

- Запитайте групу про їхній досвід слухання на різних рівнях. Чого вони навчилися в процесі?
- Чи існують різні способи інтерпретації однієї і тієї ж історії? Які уроки виніс оповідач з цього вправи?
- Переосмислення (або надання історії чи питанню нового тлумачення) передбачає використання різних лінз, які дозволяють перейти від однієї «точки зору» до декількох способів розгляду питання. Це корисний інструмент для виявлення нових перспектив, який допомагає людям рухатися вперед і досягати змін. Мета переосмислення – допомогти людям усвідомити, що їхня ситуація має кілька реалій.
- Як ви будете слухати, щоб отримати більше, ніж просто факти?
- Чи бувають випадки, коли вам потрібно зосередитися на фактах, почуттях або цілях у процесі слухання? Наприклад, суддя в суді переконується, що основна увага приділяється фактам. Коли ви слухаєте когось, хто хоче вам щось продати, варто запитати про мету: чому ця людина розповідає вам історію зі свого життя? Чи це тільки для того, щоб переконати вас купити її продукт?

3.2. Позитивне сприйняття відмінностей (45 хв)

Очікувані результати:

- Повага до різних точок зору;
- Інтерес і здатність вчитися та обмінюватися думками через діалог.

Опис:

Вправа допомагає перейти від роздумів про себе, нашу культуру та спільноти до наступного етапу навчання та знайомить учасників з концепцією роботи з різними точками зору та позиціями.

Учасники розповідають один одному про позитивний досвід взаємодії з відмінностями та намагаються з'ясувати, що допомагає людям конструктивно ставитися до відмінностей.

Підготовка та ренамент:

- Фліпчарт.

Процедура виконання

1. Прочитайте притчу про слона і сліпих чоловіків на наступній сторінці. Запитайте групу: *«Як і де ми стикаємося з відмінностями?»* Учасники обговорюють відповіді.
2. У групі обговоріть *«які виклики та можливості виникають через наявність відмінностей у нашому житті»*.
3. Розділіть учасників на групи по чотири особи.
4. Запросіть учасників вибрати історію, якою вони поділяться з рештою групи, про *«випадок, коли вони зіткнулися з різницею або різницями у своєму житті, і цей досвід виявився позитивним»*. Попросіть їх згадати ситуацію у всіх деталях за такими рубриками: *«Хто був залучений?»*, *«Де це сталося?»*, *«Що сталося?»*. Нас цікавлять ситуації, які, незважаючи на різниці або завдяки їм, залишили позитивне враження.
5. У малих групах учасники діляться своїми історіями, а потім спільно визначають, що сприяло позитивному результату. Які обставини, згадані учасниками, зробили цей досвід позитивним? Попросіть групи зберегти свої історії в таємниці.

Слон та сім сліпих чоловіків

- *Слон - це стовп*, - сказав перший чоловік, який тримався за його ногу.
- *Ні, він схожий на мотузку*, - відповів німий чоловік, який торкнувся його хвоста.
- *Ні, слон схожий на товсту гілку на дереві*, - вигукнув третій чоловік, який торкнувся його хобота.
- *Він схожий на великий віяло*, - заперечив четвертий сліпий чоловік, який торкнувся вуха слона.
- *Він схожий на велику стіну*, заперечив п'ятий, який торкнувся тіла слона.
- *Він схожий на тверду трубу*, відповів шостий чоловік, який торкнувся бивня.

Потім вони почали сперечатися про те, яким насправді був слон, і кожен наполягав на своїй правоті. Кожен чоловік намагався все сильніше і сильніше перекричати інших, переконаний, що його думка є єдино правильною.

Підбиття підсумків

- Почніть розмову з наступних питань про притчу.
- Хто був правий? (Всі? Ніхто?)
- Хто говорив правду?
- Що відбувалося в історії?
- Після того, як ви почуєте кілька відповідей і думок від групи, введіть поняття точки зору, якщо воно ще не використовувалося у вправі. Вкажіть, що кожен сліпий мав свою точку зору.
- Продовжуйте дискусію наступним питанням: *«Як вони можуть краще зрозуміти, що таке слон?»*.
- Обговоріть цінність різних точок зору та те, як їх можна відкрити, ділячись знаннями та досвідом і запитуючи інших. Цей модуль показує, як це зробити ефективно.
- Насамкінець запитайте: *«Що ще може символізувати цей слон?»*. Можливі відповіді: *«наша спільнота»*, *«проблема»* або навіть *«я»*.

4. Вправи для спільноти та активної участі

4.1. Убунту: дізнаємося про нашу взаємопов'язаність (30 хв)

Очікувані результати:

- Розуміння поняття спільноти та зв'язків між місцевим та глобальним рівнями;
- Вміння визначати ключових зацікавлених осіб у спільноті: системи та системне мислення.

Опис:

Учасники знайомляться з концепцією убунту та досліджують її в контексті власного життя

Підготовка та ренамент:

Запишіть визначення терміну "Убунту".

Порядок виконання

1. Ознайомте групу з ідеєю убунту. Убунту — це слово з мови банту, великої багатоетнічної групи в Південній Африці, яке використовується для опису філософії або світогляду. Концепція убунту визначає ідентичність з точки зору відносин людини з іншими, почуття спільності та спільних дій, а також відповідальності перед іншими.
2. Взаємопов'язаність. У світоглядній філософії убунту не існує ізоляції — людина є як цілісною особистістю, так і частиною більшого цілого, пов'язаною з цим цілим нерозривними зв'язками.
3. Архієпископ Десмонд Туту описав цю концепцію так: *«Людина убунту відкрита та доступна для інших, приймає інших людей, не бачить небезпеки в тому, що інші талановиті та добрі, тому що має сильну впевненість у собі, розуміючи, що є частиною більшого цілого. І навпаки, людина убунту відчуває приниження, коли інших ображають та принижують»*. Суть цієї філософії часто передається фразою *«Я є, тому що ти є, тому що ми є»*.
4. Запитайте групу, що вони розуміють під терміном «бунт». Попросіть учасників провести мозковий штурм і записати слова, фрази або ідеї, переклади або подібні поняття з їхньої власної мови. Запитайте їх, чи можуть вони придумати приклади убунту в їхньому професійному житті.

Підбиття підсумків

- Визначте, яке з вищезазначених тверджень є найбільш актуальним для групи. Як філософія убунту може допомогти нам розвиватися як активним громадянам?
- Убунту вимагає від нас визнання унікальної цінності кожної особистості, святкування успіхів інших та цінування їхнього внеску в процвітання всієї системи.
- Запросіть учасників індивідуально поміркувати над тим, як вони можуть реалізувати принципи убунту у своєму повсякденному житті.
- Як навички та ставлення, які ми разом обговорювали, можуть сприяти цьому?

4.2. Глобальний “снап” (30 хв)

Очікувані результати:

- Розуміння поняття спільноти та зв'язків між місцевим та глобальним рівнями;
- Вміння визначати ключових зацікавлених осіб у спільноті: навички системного мислення та системного підходу.

Опис:

Просте і веселе завдання, засноване на дитячій картковій грі. Воно організовано у форматі командних змагань, під час яких учасники шукають зв'язки між локальними та глобальними проблемами.

Підготовка та ренамент

Папір або стікери, ручки.

Процедура виконання

1. Повідомте групі, що вони братимуть участь у змаганні між двома командами, але не пояснюйте мету вправи.
2. Розділіть групу на дві команди. Не пояснюйте чому; дайте інструкції командам окремо, щоб одна команда не чула завдання іншої. Попросіть одну команду записати якомога більше локальних проблем, які вони можуть придумати. Друга команда повинна записати якомога більше глобальних проблем. Проблеми слід записувати по одній на аркуші паперу (або клаптику паперу). Дайте командам три-чотири хвилини і, перш ніж зупиняти їх, переконайтеся, що кожна команда має щонайменше 20 проблем.
3. Попросіть команди придумати собі назву і запишіть ці назви у верхній частині фліпчарту. Намалюйте вертикальну лінію між назвами посередині. Це таблиця для запису балів.
4. Попросіть команди сісти в ряд один навпроти одного і поясніть цілі та правила.
5. У цій грі, яка називається «глобальний снап», потрібно знайти зв'язки між локальним і глобальним. Одна команда має список локальних проблем, а інша – список глобальних проблем. Члени команд сидять у двох рядах один навпроти одного. Вони починають читати проблеми, які вони записали, з кінця ряду.

6. Член однієї команди читає першу проблему зі свого списку, а член іншої команди читає першу проблему зі свого списку. Якщо хтось помічає зв'язок між двома проблемами, він кричить «Снап!». Людина, яка першою сказала (або крикнула!) «Снап», повинна пояснити, як, на її думку, ці проблеми пов'язані між собою. Якщо аргумент є переконливим, команда, яка відповіла, отримує 1 бал. Якщо зв'язок не вдається встановити або він є непереконливим, дайте команді-супернику можливість пояснити зв'язок і заробити бал.
7. Якщо ніхто не каже «Снап» або коли бал вже присуджено, групи переходять до наступної особи в кожній команді, і процес повторюється.
8. Вирішіть, скільки балів ви хочете набрати, щоб закінчити гру. Наприклад: Команда А (місцева): «Ціна кукурудзи» Команда Б (глобальна): «Зміна клімату» Учасник: «Снап! Зміна клімату спричиняє екстремальні погодні явища, які змінюють умови ведення сільського господарства та кількість землі, придатної для вирощування сільськогосподарських культур. Це впливає на ціну кукурудзи».
9. Правила:
- Право першим прочитати завдання по черзі переходить від однієї команди до іншої;
 - Особа, яка читає завдання, не може сказати «Снап»;
 - Папірці в стосі кладуть обличчям вниз, і ніхто інший з команди не повинен бачити, яке завдання буде прочитано;
 - Якщо ви сказали «Снап», ви повинні відповісти негайно;
 - Під час гри глядачі можуть бути досить галасливими, і може бути важко визначити, хто першим вигукнув «Снап». Тому корисно, щоб судді допомагав колега-фасилітатор або волонтер. Переконайтеся, що змагання не стає важливішим за навчальний досвід.
10. Під час гри глядачі можуть бути досить галасливими, і іноді важко визначити, хто першим вигукнув «Снап». Тому варто попросити колегу-фасилітатора або волонтера допомогти судді. Переконайтеся, що змагання не стає важливішим за навчання.

Підбиття підсумків

- Що ми дізналися про зв'язки між локальними та глобальним рівнями?
- Які поточні глобальні події впливають на наше життя на локальному рівні?
- Які події на локальному рівні мають глобальні наслідки?

4.3. Системи, до яких ми належимо (45 хв)

Очікувані результати:

- Розуміння поняття спільноти та зв'язків між місцевим та глобальним рівнями.

Опис:

Учасники досліджують концепцію систем та те, як ми пов'язані на місцевому та глобальному рівнях.

Підготовка та ренамент

Пояснення терміна «система»: сукупність елементів, що взаємодіють як частини механізму або як взаємопов'язана мережа; складне ціле.

Веб-сайт Oxford Dictionaries.

Порядок виконання

1. Поділіться з групою своїми думками про те, як розуміння взаємозв'язку може допомогти нам вирішувати проблеми та планувати відповідні заходи або проекти. Це допомагає нам бачити проблему як складне явище і захищає нас від ризику випадково заподіяти шкоду своєю роботою.
2. Ми пов'язані з іншими людьми та навколишнім світом різними способами. Через одяг, який ми носимо, їжу, яку ми їмо, та технології, які ми використовуємо, ми залежимо від інших людей на місцевому, національному та глобальному рівнях. Це відбувається тому, що ми пов'язані з численними місцевими та глобальними системами.
3. Система – це сукупність компонентів, які поєднуються, надаючи колективній групі компонентів нові властивості. Якщо прикріпити велосипедні колеса до ланцюга, а ланцюг – до педалей, прикріплених до рами велосипеда, ви отримаєте велосипед, тобто систему. Ця система працює як єдине ціле, і зміни в одному компоненті впливають на всю систему. Запитайте групу, чи може хтось навести інші приклади систем у дії:
 - Політичні (органи влади, місцеві, регіональні, національні, глобальні);
 - Економічні (фінансові системи);
 - Екологічні (річки, океани, погодні умови);
 - Технологічні (електрика, Інтернет, мобільні телефони);
 - Культурні (ЗМІ, мода, музика, телебачення, спорт).
4. Попросіть учасників перелічити деякі речі, які вони зробили з моменту пробудження сьогодні вранці, наприклад, вмивання, сніданок, поїздка автобусом на подію. Попросіть надати деякі деталі.
5. Виберіть один приклад і детально проаналізуйте, як він пов'язаний з місцевими системами.
6. Запишіть це на фліпчарті в центрі, наприклад: «Кіра їла овочі».

7. Попросіть групу подумати, які місцеві системи тут задіяні:

- а. Овочі вирощувалися в екосистемі (якщо вони місцеві), яка поєднує тварин, комах, рослини та ґрунт, що, в свою чергу, пов'язано з погодними умовами;
- б. Дорожня та транспортна системи, які доставили овочі до магазину;
- с. Місцева економіка.

Підбиття підсумків

- Почніть з того, що ще раз підкресліть, що ми пов'язані з великою кількістю місцевих і глобальних систем, які також взаємопов'язані. Запитайте учасників, як, на їхню думку, на наше життя впливає той факт, що ми пов'язані системами на місцевому та глобальному рівнях.
- Чи є приклади наших місцевих та глобальних зв'язків у цій сфері?

5. Ключові принципи щодо створення гостинної громади

Створення гостинної громади може включати такі кроки:

- **Залучення лідерів та організацій громади:** проконсультуйтеся з місцевими лідерами (місцевою владою, громадськими організаціями, релігійними громадами), щоб дізнатися їхні думки щодо інтеграції ВПО. Налагодьте зв'язки з існуючими ініціативами та волонтерами.
- **Сформулюйте чіткі критерії:** включіть пункти щодо доступу до інформації (наприклад, дружнє прийняття в ASC, переліки послуг мовами ВПО), фізичної доступності (безбар'єрне середовище), культурної відкритості (заходи, що об'єднують місцевих жителів та ВПО). Для кожного критерію визначте прості питання типу «так/ні», щоб оцінити готовність громади.
- **Забезпечте ресурси:** виділіть кошти або можливості для заходів, що зміцнюють згуртованість громади (сімейні фестивалі, спортивні турніри для всіх, освітні заходи).
- **Комунікація:** розробіть чіткі інформаційні матеріали (брошури, веб-сайти, оголошення) для різних аудиторій (місцевих жителів, новоприбулих ВПО), бажано у співпраці з самими ВПО. Використовуйте соціальні мережі та ЗМІ для поширення позитивних історій про гостинність та розвіювання міфів про ВПО.
- **Підтримка молодіжних та діаспорних ініціатив:** підтримуйте та залучайте молодіжні організації, активістів з числа ВПО та діаспору, які можуть стати рушійною силою змін. Місцеві органи влади можуть сприяти їхньому доступу до програм, грантів або навчання.
- **Моніторинг та участь переміщених осіб:** забезпечте переміщеним особам можливість висловити свої потреби, наприклад, через «ради ВПО» або фокус-групи. Залучайте переміщених осіб до прийняття рішень громадою (комітети, консультації). Регулярно переглядайте перелік у співпраці з молоддю, щоб врахувати нові виклики.

Ключові принципи: зосередьтеся на інклюзивності, різноманітності та партнерстві. Гостинна громада сприймає різноманітність як перевагу, забезпечує відчуття приналежності та рівний доступ до ресурсів для всіх мешканців, а також активно бореться з ксенофобією та дискримінацією.

6. Автори

Упорядник:

Стемковський Марко – координатор української частини проєкту (UA)

Співавтори та учасники міжнародної мобільності у Португалії:

Ана Телес – координаторка португальської частини проєкту (PT)

Ана Фернандес – учасниця (PT)

Бакун Олег – співавтор (UA)

Білохвіст Катерина – фасилітаторка, учасниця та співавторка (UA)

Ванесса Гомес – учасниця (PT)

Варава Єва – учасниця та співавторка (UA)

Гриневич Катерина – співавторка (UA)

Даценко Іванна – співавторка (UA)

Джорджина Фед – учасниця (PT)

Доля Дарина – учасниця та співавторка (UA)

Єфремов Максим – співавтор (UA)

Куляша Юлія – співавторка (UA)

Лавриненко Марія – співавторка (UA)

Лара Сантос – учасниця (PT)

Луна Родрігес – учасниця (PT)

Ляшенко Ольга – співавторка (UA)

Маляр Захар – співавтор (UA)

Маковецька Анастасія – співавторка (UA)

Мурована Богдана – співавторка (UA)

Павліха Христина – учасниця та співавторка (UA)

Панасюк Софія – учасниця та співавторка (UA)

Пилипчук Ірина – комунікаційна менеджерка, учасниця та співавторка (UA)

Попова Дарія – учасниця та співавторка (UA)

Прокопук Ілля – учасник та співавтор (UA)

Родріго Матос – учасник (PT)

Родріго Пінью – учасниця (PT)

Романюк Анастасія – співавторка (UA)

Рибковська Софія – учасниця та співавторка (UA)

Семенюк Ілона – співавторка (UA)

Скрипнік Дар'я – учасниця та співавторка (UA)

Тендюк Аліна – співавторка (UA)

Фелось Галина – співавторка (UA)

Хітоніна Ірина – учасниця та співавторка (UA)

Шнит Ольга – співавторка (UA)

Ярошук Анастасія – учасниця та співавторка (UA)

7. Джерела

Європейський фонд поліпшення умов життя та праці. (2024). Social impact of migration: Addressing the challenges of receiving and integrating Ukrainian refugees. Веб-ресурс

<https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2024/social-impact-migration-addressing-challenges-receiving-and-integrating-ukrainian>

Європейський парламент. (2025). Displaced Ukrainians: Challenges and outlook for integration in the EU. Веб-ресурс

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769497/EPRS_BRI\(2025\)769497_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/769497/EPRS_BRI(2025)769497_EN.pdf)

Португальський інститут спорту та молоді. (2023). Jovens Migrantes e Refugiados: trajetos para a plena integração (Young Migrants and Refugees: Pathways to Full Integration). Веб-ресурс <https://ipdj.gov.pt/-/jovens-migrantes-e-refugiados-trajetos-para-a-plena-integracao>

Британська Рада. (2017). Active Citizens facilitator's toolkit. Retrieved from https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/active_citizens_global_toolkit_2017-18.pdf

Європейський центр свободи та незалежності. (2025). Youth Work with Displaced Ukrainian Youth: Recommendation and Insights for Practitioners in Ukraine and EU. Retrieved from <https://eucfi.org/youth-work-with-displaced-ukrainian-youth-recommendation-and-insights-for-practitioners-in-ukraine-and-eu>

